

Тема 3. Заняття 1: Лекція. Збройні Сили України на захисті Вітчизни. Нормативно-правова база з військових питань. Військова присяга та військова символіка України. Історія розвитку українського війська. Історія походження військової символіки збройних формувань України.

Час-2 години.

Навчальні питання:

1. Нормативно-правова база з військових питань.
2. Структура та завдання Збройних Сил України
3. Основні напрямки військово-професійної орієнтації учнів.
4. Історія походження військової присяги, бойового прапора, військової символіки збройних формувань України.

Місце: клас

Матеріальне забезпечення: плакати структури ЗСУ.

Керівництва: Загальновійськові статuti ЗСУ, статут внутрішньої служби.

Хід заняття:

I. Вступна частина.

- а) Привітання та доповідь викладачу
- б) Перевірка готовності до заняття.

1. Нормативно-правова база з військових питань.

Україна як незалежна європейська держава прагне стати правовою, цивілізованою країною, а тому активно працює над вдосконаленням та розробкою нових законів, що визначають норми, правила діяльності, поведінки людей, регулюють соціальні відносини, забезпечують нормальне функціонування та розвиток суспільства.

Важливою складовою суспільства є Збройні Сили. З метою їх нормальної життєдіяльності, зміцнення законності, гарантування прав і свобод військовослужбовців в Україні створено систему законодавства з питань військової служби. Військове законодавство є невід'ємною частиною національного права.

Військова служба у Збройних Силах та інших військових формуваннях є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаною із захистом Вітчизни. Час проходження військової служби зараховується громадянам до загального стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

2. Структура та завдання Збройних Сил України

Структура Збройних Сил України

Збройні Сили України – це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності.

Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах

територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

Чисельність Збройних Сил України визначена законом у кількості, яка не перевищує 250000 осіб, у тому числі 204000 військовослужбовців.

Схема Організаційна структура Збройних Сил України (на 01.01.2016)

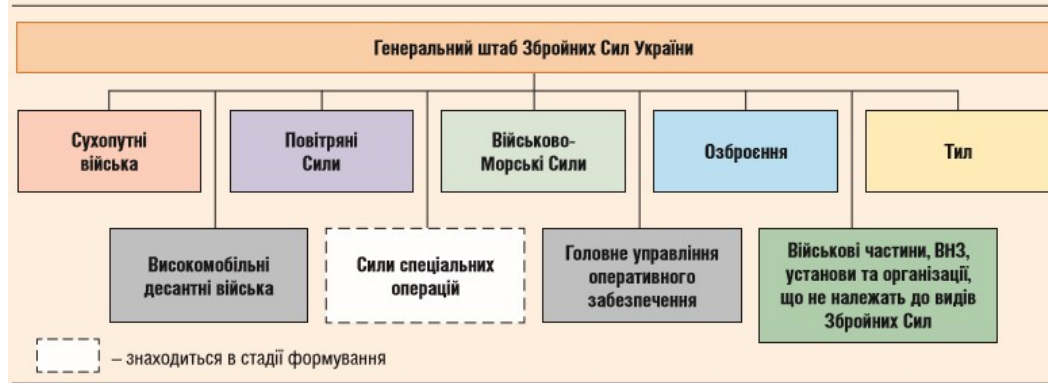
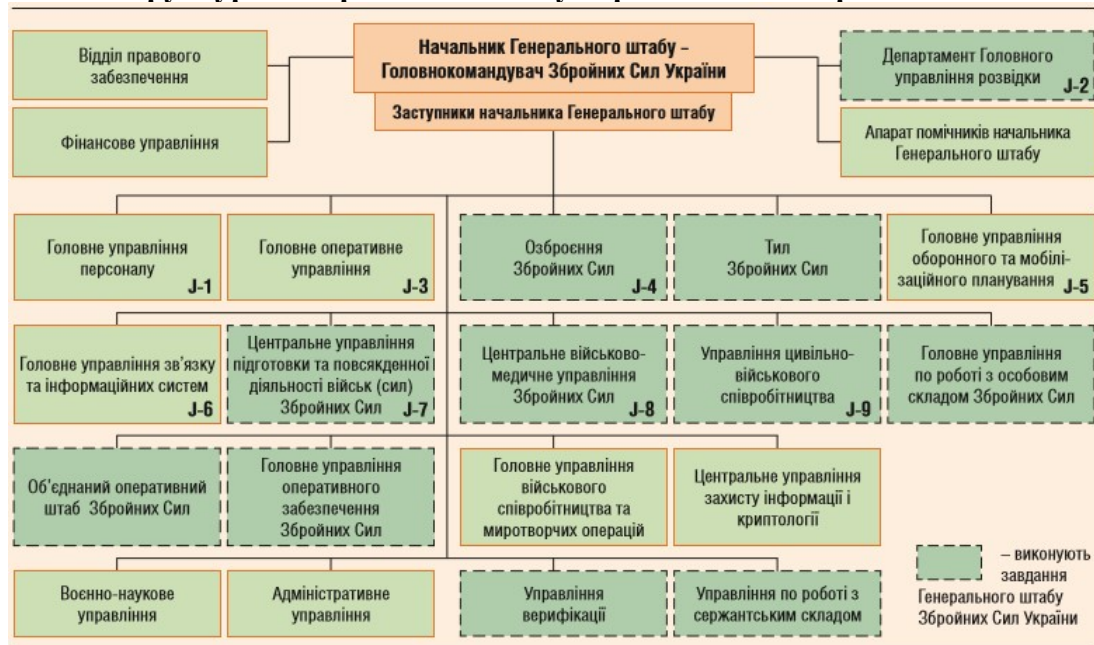

Схема Структура Генерального штабу Збройних Сил України

Сухопутні війська є головним носієм бойової могутності Збройних Сил України. За своїм призначенням та обсягом покладених на них завдань вони відіграють вирішальну роль у виконанні Збройними Силами своїх функцій як у мирний так і у воєнний час.

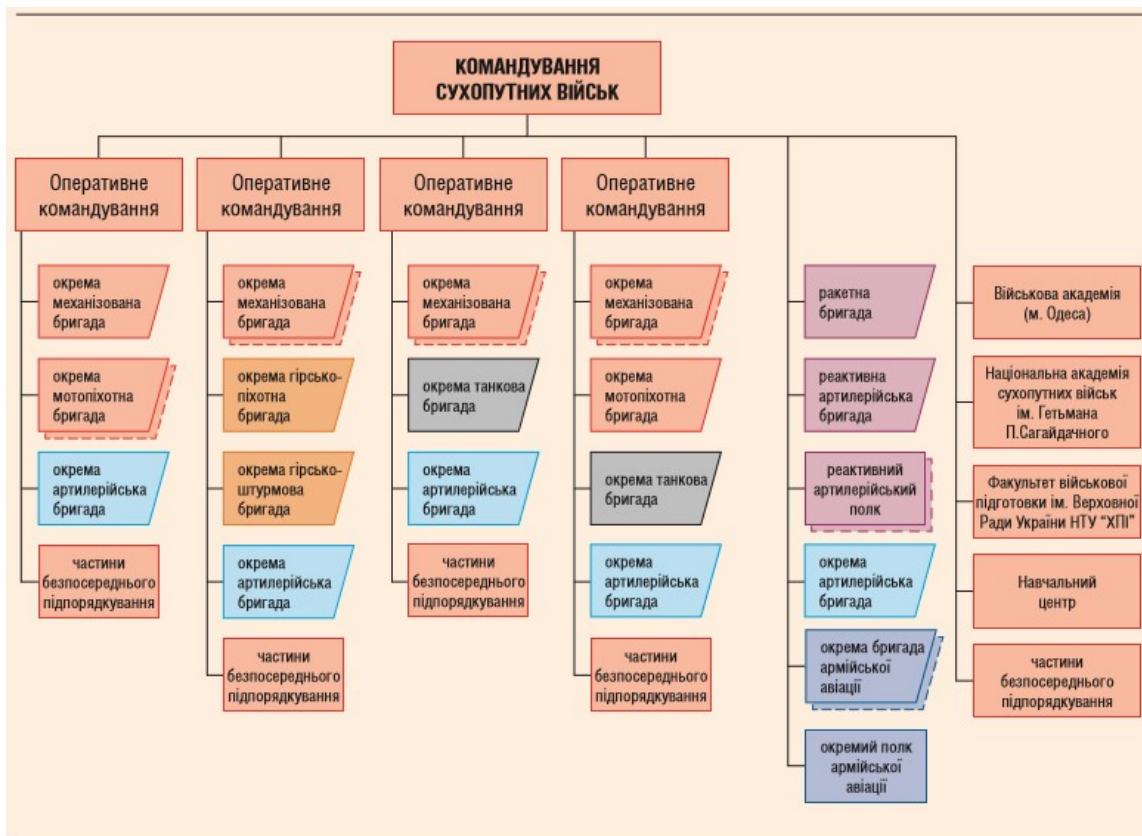
Сучасні Сухопутні війська Збройних Сил України – це міцний моноліт механізованих і танкових військ, ракетних військ і артилерії, армійської авіації, частин і підрозділів протиповітряної оборони, спеціальних військ, частин та установ технічного та тилового забезпечення.

Схема

Організаційна структура Сухопутних військ

Командування

ОК «Захід» ОК «Північ» ОК «Південь» ОК «Схід»

Роди військ Сухопутних військ Збройних Сил України

Механізовані, танкові війська, що складають основу Сухопутних військ Збройних Сил України призначені для утримання зайнятих районів, рубежів і позицій, відбиттю ударів противника, прориву оборони противника, розгрому його військ, захопленню важливих районів, рубежів і об'єктів, для дій у складі морських та повітряних десантів.

Ракетні війська і артилерія – головний засіб вогневого ураження противника в Сухопутних військах. Ракетні війська і артилерія призначені для ураження засобів масового ураження противника, елементів системи високоточної зброї, артилерії, танків, бойових машин піхоти, протитанкових та інших вогневих засобів, живої сили, вертольотів на посадкових майданчиках, засобів протиповітряної оборони, пунктів управління, радіоелектронних засобів, руйнування фортифікаційних споруд противника, дистанційного мінування місцевості, світлового забезпечення, постановки аерозольних (димових) завіс і виконання інших завдань. В бойових операціях вони виконують переважну більшість завдань вогневого ураження противника.

Основним завданням розвитку ракетних військ і артилерії Сухопутних військ Збройних Сил України є забезпечення відповідності структури, оснащеності та рівня готовності військових частин і підрозділів ракетних військ і артилерії до вимог сьогодення, поступове формування перспективного обрису ракетних військ і артилерії та втілення в життя головної ідеї розвитку ракетних військ і артилерії – створення розвідувально-вогневої системи, як основної складової єдиної бойової системи.

Війська протиповітряної оборони Сухопутних військ – організаційно входять до складу загальновійськових з'єднань і частин та виконують завдання в єдиній системі протиповітряної оборони держави. Вони призначені для прикриття своїх військ та важливих об'єктів у всіх видах бойових дій (операціях), під час перегрупування (переміщення) та розташування військ на місці. Військові частини і підрозділи військ протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних Сил України беруть участь спільно з Повітряними Силами, іншими видами і родами військ Збройних Сил України у завоюванні панування в повітрі, ведуть розвідку повітряного противника і оповіщають про нього свої війська, знищують зенітними ракетами і вогнем зенітної артилерії літаки,

вертольоти, крилаті ракети і інші повітряні цілі; ведуть боротьбу зі засобами повітряної розвідки, повітряними десантами противника у польоті, у тому числі в умовах застосування противником зброї масового ураження, високоточної зброї та засобів РЕБ.

Армійська авіація – грізна складова Сухопутних військ Збройних Сил України в сучасному бою, призначена для виконання завдань у різноманітних умовах загальновійськового бою. Частини і підрозділи армійської авіації ведуть розвідку, знищують бойову техніку та живу силу противника при обороні наших військ, здійснюють вогневу підтримку під час наступу чи контратаки, висаджують тактичний десант, доставляють у вказані райони бойову техніку та особовий склад, евакуюють поранений особовий склад та виконують інші важливі завдання.

Спеціальні війська призначені для забезпечення бойової діяльності Сухопутних військ Збройних Сил України, які мають у своєму складі розвідувальні, інженерні, топографічні частини та підрозділи, військові частини зв'язку, радіохімічного та бактеріологічного захисту та радіоелектронної боротьби.

Військові частини тилу та озброєння Сухопутних військ Збройних Сил України вирішують завдання експлуатації військової техніки та озброєння, забезпечення військових частин основними видами матеріально-технічних засобів, забезпечення статутних умов життя та побуту військовослужбовців.

Повітряні Сили – високоманеврений вид Збройних сил, що призначений, для охорони повітряного простору держави, ураження з повітря об'єктів противника, авіаційної підтримки своїх військ (сил), висадки повітряних десантів, повітряного перевезення військ і матеріальних засобів та ведення повітряної розвідки.

Сьогодні Повітряні Сили забезпечують виконання визначених завдань, зокрема щодо стримування, у взаємодії з іншими видами Збройних Сил України, збройної агресії проти України з повітря, прикриття важливих об'єктів держави, угруповань своїх військ від ударів засобів повітряного нападу та ураження військ і об'єктів противника.

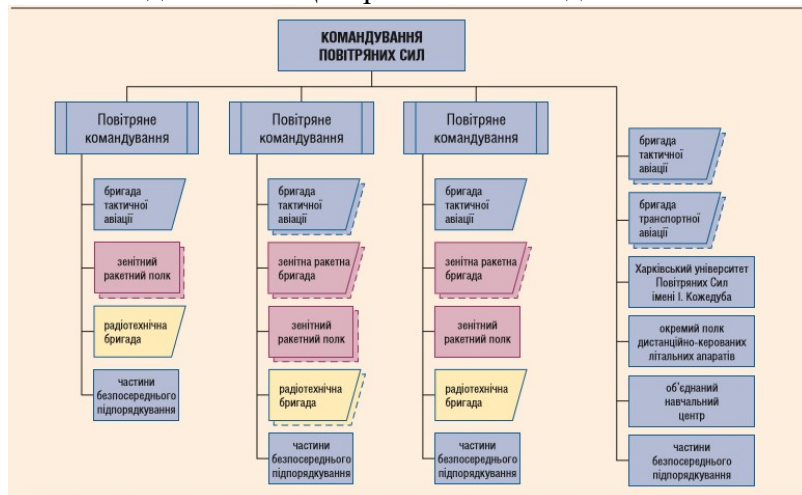
Основні завдання, які сьогодні стоять перед Повітряними Силами, це є передусім забезпечення необхідного рівня бойової готовності авіаційних військових частин, військових частин зенітних ракетних, радіотехнічних т спеціальних військ, підготовки льотного складу до виконання завдань за призначенням вдень та вночі, у простих і складних метеоумовах, забезпечення сил, задіяних в АТО авіаційна підтримка, повітряні перевезення військ та вантажів.

Схема

Організаційна структура Повітряних Сил

Командування

ПвК «Захід» ПвК «Центр» ПвК «Південь» ПвК «Схід»

Роди військ Повітряних Сил Збройних сил України

Винищувальна авіація Повітряних Сил призначена для знищення в повітрі літаючих апаратів противника і забезпечення панування в повітрі. Також може використовуватись для знищення наземних і надводних цілей та ведення повітряної розвідки.

Бомбардувальна авіація призначена для ураження військ противника і його наземних та морських об'єктів бомбами та ракетами.

Штурмова авіація призначена для ураження, як правило, з малих і над малих висот малорозмірних і рухомих цілей. основне завдання штурмової авіації сухопутних військ і сил флоту.

Розвідувальна авіація призначена для ведення повітряної розвідки.

Транспортна авіація призначена для висадки повітряних десантів, перекидання військ повітрям, доставки озброєння, боєприпасів та палива, евакуації поранених та хворих.

Зенітно-ракетні війська призначені для протиповітряної оборони важливих адміністративно-політичних центрів і промислово-економічних районів країни, угруповань військ та інших об'єктів.

Радіотехнічні війська призначені для ведення радіо, радіотехнічної, радіолокаційної та повітряної розвідки, збору і узагальнення даних, оповіщення військ (сил), органів управління та вищого керівництва Збройних Сил України;

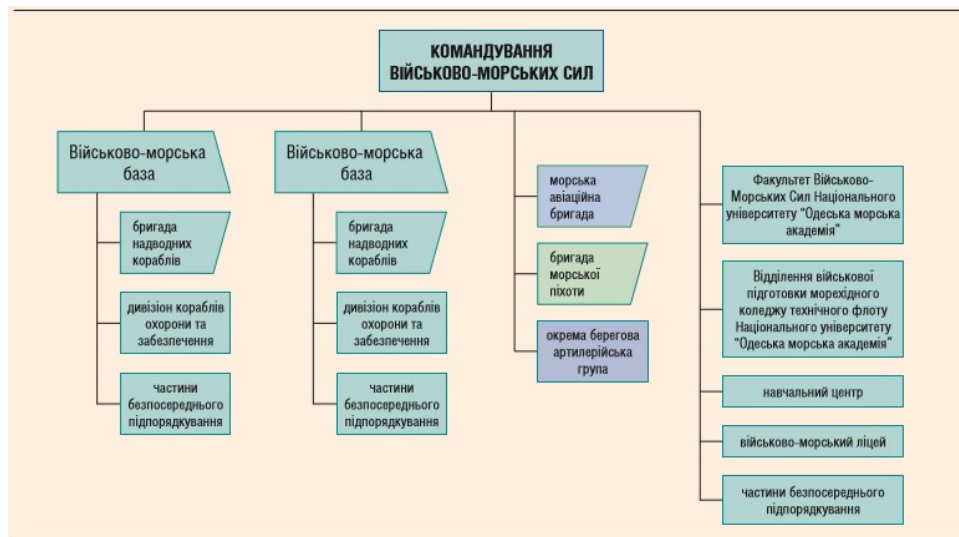
Військово-Морські Сили Збройних Сил України призначені для стримування або відсічі у взаємодії з іншими видами Збройних Сил, іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами збройної агресії проти України з моря та на приморських напрямках.

Схема

Організаційна структура Військово-Морських Сил

Командування

Західна Військово Морська База Південна Військово Морська База

Організаційно Військово-Морські Сили Збройних Сил України включають Командування Військово-Морських Сил ЗС України, військово-морські бази, надводні сили, морську авіацію, морську піхоту і артилерію, частини та підрозділи всебічного забезпечення, а також військові навчальні заклади.

Надводні сили ВМС призначені для пошуку та знищення корабельних угруповань і підводних човнів противника, захисту пунктів базування і морських комунікацій, постановки мінних та сіткових загороджень, порушення морських комунікацій противника, участі у вогневій підтримці сухопутних військ на узбережжі, забезпечення

висадки морських десантів, ведення розвідки та радіоелектронної боротьби, пошуку та рятування екіпажів літальних апаратів, надводних суден, підводних човнів, які зазнали аварії.

Морська авіація організаційно зведена у морську авіаційну бригаду. Має на озброєнні літальні апарати наземного і корабельного базування та включає протичовнову, транспортну і пошуково-рятувальну компоненти.

Її основними завданнями є: вогнева підтримка дій сил (військ), ведення повітряної розвідки, транспортне забезпечення сил (військ), участь в аварійно-рятувальних та пошукових операціях.

Елітою національних Військово-Морських Сил є **морська піхота**.

Являє собою передові сили висадки, що призначений для дій у складі тактичних і оперативно-тактичних десантів, а також оборони пунктів базування ВМС, островів, ділянок узбережжя, портів, аеродромів та інших важливих об'єктів.

Морські піхотинці діють у тісній взаємодії з іншими родами Військово-Морських Сил ЗС України.

Артилерія Військово-Морських Сил ЗС України основним завданням має ураження надводних цілей противника в територіальному морі, вогневу підтримку дій морської піхоти на приморському напрямку. Має на озброєнні артилерійські комплекси та реактивні системи залпового вогню.

Підрозділи забезпечення. Структуру сил забезпечення флоту, його надійний тил, складають частини та установи оперативного, бойового, технічного і тилового забезпечення.

Флотські фахівці виконують ремонтні роботи на кораблях та суднах, проводять відновлення озброєння і військової техніки. Від рівня їх професійності залежить ефективність виконання завдань бойовими підрозділами.

Високомобільні десантні війська (ВДВ) Збройних Сил України – це окремий рід військ Збройних Сил України, який призначений для вертикального охоплення противника та дій в його тилу.

Окремий рід військ – складова частина ЗС України, призначена для виконання властивих тільки їм завдань.

Схема

Організаційна структура Високомобільних десантних військ

Високомобільні десантні війська спроможні швидко реагувати на різноманітні загрози та виклики, виконувати завдання за призначенням в умовах, що характеризуються високими маневреністю та автономністю дій.

Основними завданнями ВДВ визначені:

- порушення управління військами і роботи тилу противника;
- заборона планомірного використання резервів противником;
- боротьба з повітряними десантами і угрупованнями противника, що прорвалися;
- заняття і утримання важливих об'єктів (рубежів) з метою забезпечення безперешкодного і своєчасного оперативного розгортання військ (сил) у визначених операційних зонах (районах).

Крім основних завдань ВДВ можуть брати участь у: боротьбі з незаконними збройними формуваннями, міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, заходах

щодо здійснення захисту життя і здоров'я громадян та об'єктів державної власності за межами України та виконувати інші завдання, визначені законами України.

Сили спеціальних операцій (ССпО) – окремий рід сил до складу якого входять частини спеціального призначення і підрозділи інформаційно-психологічних спеціальних операцій.

Сили спеціальних операцій – це окремий рід сил, є складовою ЗСУ, який відповідно до Закону України “Про Збройні Сили України”, може залучатися до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, організації та підтримання дій руху опору, проведення військових інформаційно-психологічних операцій, боротьби з тероризмом і піратством, заходів щодо здійснення захисту життя, здоров'я громадян та об'єктів (майна) державної власності за межами України, забезпечення їх безпеки та евакуації (повернення), посилення охорони державного кордону, захисту суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні і континентального шельфу України та їх правового оформлення, забезпечення безпеки національного морського судноплавства України у відкритому морі чи у будь-якому місці, що знаходиться поза межами юрисдикції будь-якої держави, заходів щодо запобігання розповсюдженню зброї масового ураження, протидії незаконним перевезенням зброї і наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів у відкритому морі, ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, надання військової допомоги іншим державам, а також брати участь у міжнародному військовому співробітництві, міжнародних антитерористичних, антипіратських та інших міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України.

Загальна структура ССпО складається з військових частин спеціального призначення, інформаційно-психологічних операцій та забезпечення

Тил Збройних Сил України являється складовою частиною Збройних Сил України.

У своїй практичній діяльності Тил керується Конституцією й законами України, постановами Верховної Ради України, указами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами, директивами Міністра оборони України та начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

Тилове забезпечення військ (сил) організовується і здійснюється в усіх видах оперативної, бойової та повсякденної діяльності військ (сил) із метою підтримання їх у боєздатному стані, створення сприятливих умов для виконання поставлених завдань.

Тил Збройних Сил України у сучасному розумінні – це сполучна ланка між економікою держави й військами (силами). Через органи тилу безпосередньо здійснюється передача військам (силам) необхідних матеріальних засобів.

Тил Збройних Сил України включає:

- тил Сухопутних військ;
- тил Військово-Повітряних Сил;
- тил Військово-Морських Сил;
- тил оперативних командувань.

Основні завдання тилу:

- визначення потреби військ (сил) у матеріальних засобах по службах тилу, їх отримання та доведення до частин (установ, підрозділів та військовослужбовців).
- проведення ветеринарних заходів;
- накопичення, утримання запасів матеріальних засобів по службах тилу та забезпечення ними військ (сил);
- проведення комплексу заходів щодо забезпечення живучості тилу, його захисту, оборони, охорони та маскування;
- підвезення усіх видів матеріальних засобів та здійснення військових перевезень;
- здійснення заходів квартирно-експлуатаційного забезпечення;

- виконання заходів технічного забезпечення військ (сил) по службах тилу.

5. Основні напрямки військово-професійної орієнтації учнів.

Основні напрями, що існують у військово-професійній орієнтації учнів, а саме:

- **початкова військова підготовка** учнівської молоді – здійснюється у навчальних закладах (середніх школах, військових ліцеях на базі повної середньої освіти, цивільних вищих навчальних закладах різного рівня акредитації, оборонно-спортивних оздоровчих таборах);

- **професійна військова підготовка** – здійснюється безпосередньо під час проходження особою строкової (за контрактом, альтернативно) військової служби у частинах і підрозділах певної військово-технічної орієнтації;

- **вища освіта** військових фахівців (тактичного, оперативно-тактичного, оперативно-стратегічного рівня) – здійснюється у спеціалізованих закладах освіти, підпорядкованих Міністерству Оборони України;

- **підготовка офіцерів запасу** – напрямок, що передбачає підготовку офіцерського особового складу з числа цивільних осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах 3-4 рівнів акредитації (окремі положення зазначені у відповідних статтях Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу»).

6. Історія походження військової присяги, бойового прапора, військової символіки збройних формувань України.

Історія походження військової присяги

Ритуал прийняття військової присяги, як клятви воїна на вірність своєму народові, Вітчизні існує з давніх-давен. На території сучасної України його започатковано у IX ст. приходом на наші землі скандинавів. Саме від них було запозичено цей обряд. Вступаючи до дружини, воїни клялися князеві у своїй вірності, і після цього дружинники вважалися побратимами.

За княжої доби кожний полк і кожний його підрозділ мав прапор, труби, бубон обов'язкові військові атрибути. Трубами та бубнами подавали сигнал до бою, до походу; прапор (стяг, хоругва) був символом і знаком, що об'єднував воїнів навколо князя. Усі прапори були однакової форми довге трикутне полотно на держаку. Відрізнялися вони забарвленням, зображеннями на них (зорі, місяць, знаки), а також тим, що прикріплювалося на вершині держака (півмісяць, спис, волосся тощо). За прапорами пізнавали, чие то військо. Коли прапор піднімали над військом – це був урочистий знак до початку бою. Оберігав його стяговик. Навколо прапора в бою йшла завзята боротьба, всі воїни були зобов'язані боронити свій прапор. Вважалося за доблесть здобути в бою ворожий прапор: це була перемога, тріумф. Піднятий догори прапор означав, що військо добре б'ється, що його не переможено.

Ритуал прийняття військової присяги на вірність Україні вперше був проведений Легіоном січових стрільців 3 вересня 1915р.

Історія походження Бойового Прапора

Бойовий Прапор військової частини (з'єднання) Збройних Сил України являє собою квадратне полотнище малинового кольору розміром 130×130см із запасом для прикріплення до деревка.

На лицьовій стороні Бойового Прапора в центрі зображено емблему Збройних Сил України, вміщену на тлі золотих променів, які по три розходяться від центра між сторонами емблеми (козацького хреста). На променях міститься зображення вінків із листя і кетягів калини, в центрі яких зображено емблему виду Збройних Сил України, до якого належить військова частина (з'єднання).

Полотнище по периметру має лиштву, обшиту золотим кантом. Верхня частина лиштви містить напис «ЗА УКРАЇНУ», а нижня напис «ЗА ЇЇ ВОЛЮ». Права і ліва частини лиштви прикрашені орнаментом у вигляді зображення листя і кетягів калини. У кутах Бойового Прапора в обшитих по периметру золотим кантом квадратах вміщено зображення прямих рівносторонніх хрестів із розбіжними сторонами.

На зворотній стороні Бойового Прапора у центрі міститься напис повної назви військової частини (з'єднання), якій вручається Бойовий Прапор.

Полотнище зворотної сторони Бойового Прапора прикрашено по периметру лиштвою з орнаментом у вигляді зображення листя і кетягів калини. У кутах розміщено емблему роду військ, до якого належить військова частина (з'єднання).

Усі зображення та написи на полотнищі Бойового Прапора виконані золотим шитвом.

Вільні сторони Бойового Прапора прикрашено золотою бахромою.

Висота емблеми Збройних Сил України становить 5/7 висоти полотнища, ширина лиштва разом із кантом – 1/10 ширини полотнища.

Древко прапора дерев'яне, коричневого кольору. Верхівка древка стрілоподібна з жовтого металу, в ній вміщено рельєфне зображення емблеми Збройних Сил України. До трубки верхівки прикріплено тасьму, кінці якої прикрашено китицями. Тасьму та китиці сплетено з ниток жовтого і синього кольорів.

Військова символіка України

Застосування військової символіки в Україні сягає сивої давнини. Одним з елементів військової символіки був прапор. Слово прапор, стяг або хоругва має два походження: скандинавське та готське. У княжу добу кожен полк та його підрозділи мали прапор, який був символом і знаком, що об'єднував воїнів, дружину навколо князя. Всі прапори були в цілому подібні: на кінці держака було привішене досить довге полотно трикутної форми.

За прапорами, які мали свої відмінності в забарвленні, пізнавали, чиє то військо. Перед початком бою стяг піднімали над військом – це був урочистий знак до початку бою. Навколо прапора в бою йшла завзята боротьба, всі воїни мали за обов'язок боронити свій символ, а вороги вважали за честь здобути прапор. Хто здобув ворожий стяг, той святкував тріумф, перемогу.

У козацькому війську відзнаки звалися клейнодами. Це були гетьманська булава й бунчук, печатка, хоругви, тулумбаси (литаври). Ці ознаки своєї влади запорізьке військо надзвичайно цінило і використовувало їх з великою пошаною. Булава й бунчук – це відзнаки гетьмана, які він діставав від війська чи від знаті (королів), що хотіли привернути козаків до себе. Печатка запорізького війська була круглою, з гербом посередині, мала різні розміри. Прапори у козацькому війську були трьох видів: короґва всього війська або гетьманська; полкова короґва; сотенні короґви. Важливого значення надавалося і кольорові полотнища. Дуже різноманітні були прапори за часів гетьманування Богдана Хмельницького. В основному використовувалися кольори – синій, жовтий, білий та червоний, на яких панувала повна довільність різноманітних знаків.

У XVIII столітті вже на всіх військових прапорах був один знак, а саме „національний герб” – козак із шаблею і мушкетом. Таким чином, ми бачимо, що з середини XVIII ст. прапор несе в собі подвійний зміст: державницький (наявність на прапорі „національного герба”) і суто військовий (герб окремого полку або сотні). Державний прапор – офіційний символ державної влади, що відображає суверенітет держави. Мали свої військові відзнаки й Січові стрільці. Ними були прапори (в основному синьо-жовтого кольору), відзнаки роду військ, номери військової частини, військових посад тощо.

В період національно-визвольних змагань 1917 -1921 років в українських військових формуваннях використовувалась переважно національна символіка. А саме: синьо – жовті прапори і тризуб. В цей же період був затверджений Військово-Морський прапор Української Народної Республіки із зображеннями тризуба.

Бойовий прапор військової частини – символ честі, доблесті і слави.

Кожна військова частина під час свого формування отримує Бойовий Прапор. Бойовий Прапор є символом честі, доблесті, слави і зобов'язує кожного військовослужбовця віддано служити Українському народові, мужньо, вміло і непохитно боронити Українську державу, не шкодуючи свого життя.

Зміни назви військової частини вносяться до Грамоти Президента України, що видається під час вручення Бойового Прапора. Бойовий Прапор знаходиться зі своєю військовою частиною, а на полі бою – в районі бойових дій, в яких частина бере участь. У разі втрати Бойового Прапора командир військової частини і військовослужбовці, що є безпосередніми винуватцями цього, несуть відповідальність згідно з законом, а військову частину розформовують. Для охорони Бойового Прапора виставляється Пост №1 найвідповідальніший і найважливіший. Він довіряється найкращим воїнам, які зі зброєю в руках охороняють його. Біля Бойового Прапора військовослужбовці дають присягу, беруть участь у парадах, походах.

До Бойового Прапора прикріплюються ордени і медалі, яких частина удостоєна за видатні бойові заслуги, успіхи. Найпочеснішою відзнакою воїна за службу є фотографування біля розгорнутого Бойового Прапора військової частини.

Бойовий Прапор військової частини є почесним знаком, що визначає особливості її бойового призначення, історії та заслуг і свідчить

про залежність військової частини до Військового формування. Після сформування військової частини Бойовий Прапор вручається їй від імені Президента України та закріплюється за військовою частиною на весь час її існування, незалежно від зміни її назви і номера

Військова присяга - клятва на вірність українському народові, її значення і порядок прийняття

Кожний громадянин України, що призивається на військову службу, приймає військову присягу. Вона складається в урочистій обстановці зі зброєю в руках, біля Бойового прапора військової частини. Молодий воїн дає персональну клятву українському народові, державі. Прийняття військової присяги, затверджується його особистим підписом у спеціальному документі, після чого кожен військовослужбовець стає повноправним членом Збройних Сил.

За порушення присяги може мати місце звільнення, але лише тоді, коли державний службовець скоїв проступок проти інтересів служби, який суперечить покладеним на нього обов'язкам, підриває довіру до нього як до носія влади, що призводить до приниження державного органу та унеможливорює подальше виконання ним своїх обов'язків.

Припинення державної служби за порушення присяги є найсуворішою санкцією відповідальності державного службовця, який вчинив діяння, несумісне з посадою. Тому рівень юридичних гарантій захисту прав зазначеної особи в процедурах вирішення питань застосування такої відповідальності має бути не меншим, ніж під час звільнення з митного органу за вчинення дисциплінарного правопорушення, з дотриманням строків притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Історія розвитку українського війська

Додержавний давньослов'янський період або Слов'янське військо – (III – IX ст. н.е.); історія українського війська періоду Київської Русі; історія українського війська періоду козаччини.

Етапи розвитку українського війська:

1. Слов'янське військо – (III – IX ст. н.е.)
2. Українське військо періоду княжої доби – (X – XIV ст.)
3. Українське військо періоду козацтва. – (XV – XVIII ст.)
4. Українські військові формування під час першої світової війни. (1914 – 1918 рр.)
5. Збройні Сили Української Народної Республіки – (1917 –1922 р.р.)
6. Збройні Сили другої світової війни – (1939-1945 рр.)

7. Збройні Сили незалежної України.

Слов'янське військо

Військова організація слов'ян формувалася починаючи з перших століть нашої ери. Наші предки, слов'яни, ввійшли в історію, як плем'я воїнів – ратоборців. В основі військової організації слов'ян лежав поділ на роди та племена. Рід забезпечував охорону осель і городищ від ворогів. Члени роду в разі війни складали підрозділи під командуванням найстаршого в роді або обраного старости (воєводи), який підтримував в війську необхідну дисципліну. Називалось слов'янське військо „вої”. Керував воями в бою воєвода. Всі важливі військові справи ведення війни чи укладення миру вирішувалися на віче – (зборах) громади.

В результаті тривалого внутрішнього розвитку східнослов'янських племен у IX ст. складається одна з найбільших держав Середньовічної Європи – Русь, центром якої протягом довгих століть був Київ. Маючи потужне військо київські князі проводили активну зовнішню політику.

В IX-X ст. на розвиток слов'янського війська значний вплив мали варяги, яких на Заході ще називали вікінгами – войовниками.

Ядром війська була дружина – особиста гвардія князя, яка відіграла важливу роль в походах князів Олега та Ігоря на Чорне море, в далеких походах на Каспії та Закавказзі, в болгарській компанії князя Святослава, у військових баталіях князів Володимира Великого і Ярослава Мудрого.

У війську впроваджувалося оновлене озброєння та спорядження: довгий щит та сокира. Суттєві зміни відбулися і в тактиці ведення бойових дій. Військо шикувалося до бою організованими підрозділами, яке називалося «лавою».

Коли держава за часів Володимира Великого і Ярослава Мудрого сконсолідувалася, утворивши могутню державу Київську Русь з міцними кордонами, наше військо на кілька століть набрало постійних організаційних форм.

Українське військо періоду княжої доби

Наступним етапом розвитку українського війська було військо періоду княжої доби. На чолі війська стояв *князь*, який керував військовою *дружиною*. Дружина поділялась на старшу і молодшу. *Старша дружина* складалась з княжих мужів – *бояр*. *Молодша дружина* виконувала роль особистої охорони князя. Легкоозброєну частину війська складали *вої* - ополчення міст та сіл. Для великих походів залучались союзники і найманці, як правило, варяги чи степові орди половців і печенігів. Народне ополчення не мало постійної військової організації, а збиралося лише для самооборони. Згодом князі почали брати вої у походи. Військо поділялося на *полки* (по 100 – 200 чоловік), які мали назву від імені князів чи земель. Полк поділявся на менші частини – *сотні* на чолі з сотником. В разі небезпеки князь був зобов'язаний видавати ополченню зброю і коней. Кожен полк мав свій стяг, сурми та бубни.

За княжої доби з'являються роди війська: піхота, кіннота, флот, а також підрозділи інженерного забезпечення, які займалися фортифікаційним обладнанням бойових позицій та підготовкою шляхів для більш успішного ведення бойових дій.

Озброєння війська періоду княжої доби.

Зброя поділялась на захисну та наступальну. *Захисна* зброя складалась з броні (кольчуги), шолому і щита, які використовувались для захисту тіла в бою. *Наступальною зброєю* був – спис, меч, шабля, сокира і лук зі стрілами – для ураження противника в бою. Списи були на озброєнні піхоти та кінноти. Вони мали різну назву (сулиця, рогатина) і були різної довжини (від 1,5 до 2,5 м). На кінці списа було залізне вістря у вигляді видовженого листка

Озброєння княжого війська: меч, наконечники металних списів-сулиць; наконечники стріл; бойові сокири; булава; палиця; щит і меч; бойовий лук; шолом дружинника

Залежно від озброєння, українське військо поділялося на оружників та стрільців. Оружники озброювались мечем, списом, сокирою, використовували панцир (кольчугу), шолом та щит. З них складалася важкоозброєна піхота та кіннота. Стрільці або лучники були озброєні луками та стрілами і становили легкоозброєну піхоту та кінноту. До кінця XI ст. військо було в основному пішим. Головною ударною силою була важкоозброєна піхота. Кінноту вперше використали князі Олег та Ігор у X ст. у походах на Візантію. Кіннота поділялась на важку (воїни в обладунках і шоломах, зі списами, мечами і щитами) і легку (стрільці з луками).

Тактика ведення бою

Найчастіше військо під час ведення бойових дій поділялося на три частини: середню, що звалася чоло і два бічні крила, праве та ліве. У цей загальний бойовий лад шикувалися різні роди військ: важкоозброєна та легкоозброєна піхота і кіннота.

Бій з ворогом починав князь, першим кидаючи спис. Князь завжди знаходився попереду війська. Серед бою військо орієнтувалося за прапорами. Із часом піхота поступилася місцем кінноті. Після того, як кіннота здобувала головну перемогу, піхота розбивала залишки ворога, захоплювала бранців у полон, забиравала здобич та зброю.

Військовий флот

У княжу добу набуває більшого розвитку військовий флот. Військові човни (лодія, суд, насад, струг, павозок) приводилися в рух веслами або вітрилом (мал. Військовий човен слов'ян («Лодья») XI-XIV ст.).

Вони мали різні розміри і вміщували від 40 до 100 воїнів. Флот застосовували для військових походів, як по морю, так і по річках. Річковий флот захищав Київ на Дніпрі та Чернігів на Десні.

Військові походи перших князів

Вже на початку X ст. були здійснені морські походи князів Олега та Ігоря на Візантію, в результаті яких було укладено вигідні торгово-економічні договори. Одночасно з походами на Чорне море київські князі організовували походи і на Каспійське море, з метою захисту торговельних шляхів з Персії. Втім, щоб забезпечити і стабілізувати кордони держави, київський князь Святослав переносить на суходіл бойові дії в двох основних напрямках – на Схід і на Візантію. Військо Святослава розбило та знищило державу булгар над Волгою і хазарів. З метою послабити Візантію Святослав вирішив спершу завоювати Дунайську Болгарію, а потім вже розв'язати війни на Царгородських землях. В результаті війн болгарське військо було розбито, а з Візантією укладено мирний договір.

Протягом багатьох століть в безупинних війнах та походах княже військо підтримувало силу і могутність Київської Русі. Навіки історія викарбувала імена славних полководців Київської держави Святослава Хороброго, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Данила Галицького та багато інших.

Українське військо періоду козацтва

Могутність війська княжих часів була зумовлена в першу чергу його зв'язком з державою. Татарська навала XIII – XIV ст. призвела до занепаду української держави і її війська. Землі України попали під литовські, польські, угорські, молдавські прапори. XV – XVIII століття в історії України – це період козацтва. З появою козаків починається нова доба в історії українського війська. Боротьба козаків із татарами принесла Україні велику славу. У кінці XVI століття починаються спроби польського уряду взяти козацтво під свій контроль і, прийнявши частину його на державну службу, залучити до оборони південного кордону польської держави.

У 1578 році польський король Стефан Баторій приймає на службу козацький підрозділ із 500 чоловік для охорони своїх кордонів. Усі козаки були записані у реєстр. Заведений таким чином реєстр дав початок *реєстровому козацтву*, що отримувало платню, одяг та зброю.

Реєстрові козаки проживали у містах, а також козацьких поселеннях, які будувалися вздовж кордону. Реєстрових козаків ще називали городовими.

На зразок реєстрового козацтва почала реорганізовуватись решта козацького війська. Чіткої організації реєстровому війську надав гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний, який за десять років гетьманування проводив реформи з реорганізації війська. Впроваджено військове навчання та сувора військова дисципліна.

З другої половини XVII століття Гетьманщина і Запоріжжя розділяються та починають створювати окремі територіальні і військові організації.

Військова організація запорізького війська

На чолі війська стояв *гетьман*. Він був головою Козацької держави, мав повну адміністративну владу, брав участь у законодавчих та судових справах. Якщо гетьман з тих чи інших причин не брав участі у походах або війнах, то з генеральної старшини призначався *наказний гетьман*.

Функції штабу при гетьманові виконувала військова генеральна старшина, до якої належали: *обозний; судді; підскарбій; писар; осавули; хорунжий та бунчужний*.

Військо поділялося на *полки* на чолі з *полковником*. Кожний полк (500 – 5000 чол.) поділявся на *сотні* на чолі з *сотником* (100 – 400 чол.) Сотня у свою чергу поділялася на *курені* (50 чол.), яким командував *курінний отаман*.

На Січі військом керував *кошовий отаман*, при якому знаходився старшинський уряд (суддя, осавул, писар). Запорозька Січ у XVIII столітті поділялася на 38 куренів – якими керували курінні отамани, та 8-10 паланок – на чолі яких стояв полковник, осавул і писар.

Козаки офіційно титулували один одного “*товаришем*”, а гурт козаків називали “*товариством*”.

На Січі новий козак (*джура*), перш ніж набути повноправні права в товаристві, три роки повинен був навчатися військової справи. І тільки після випробування ставав повноправним його членом.

Озброєння козацького війська

У XIV столітті на території Європи починається нова епоха у розвитку військового мистецтва яка пов'язана з поширенням пороху і створенні більш якісної вогнепальної зброї. З часом козацьке народне військо озброюється великою кількістю рушниць.

Озброєння козака складалося: рушниця (самопал, піщаль, мушкет, яничарка, фузія), пістоль, шабля; короткий спис (рогатина) і лук зі стрілами.

Тактика дій козацького війська.

У першій половині XVII століття козацтво піднялося до рівня розвитку кращих європейських армій. Козаки вражали ворогів великою відвагою, дивовижною витривалістю і здатністю стояти на смерть. Козацьке військо перш за все славилось своєю піхотою. Як і в цілому світі, в поході полки та сотні йшли зі своїми обозами та артилерією (на 5-10 козаків був один віз). Втім, на відміну від решти армій, вони використовувалися як рухомий табір. На ворожій території попереду діяли розвідники та кіннота, а військо йшло між рядами возів, що в разі небезпеки замикалися у щільну фортецю

Козак, що стояв за кількома рядами возів, був недосяжним для спису чи шаблі вершника, і в цей час міг безперешкодно вести рушничний вогонь

Бій починала кіннота, яка наступала на ворога лавою, тобто, шикуючись півколом, атакуючи таким чином противника з флангів та фронту одночасно. Спершу вона стріляла по ворогу з луків, пістолів, рушниць, а потім зблизька вела бій списками і шаблями. Особливо відзначалася у військовій майстерності піхота, яка була головним родом козацького війська і вважалася найкращою в Європі. Під час бою кінноти піхота непомітно виходила з табору і якнайближче підповзала до ворога, обладнувала окопи і вела рушничний вогонь. Піхота застосовувала особливу тактику. Шикувалася в три шеренги: перша шеренга - стріляла, друга – подавала рушницю, а третя їх заряджала, що давало можливість вести безперервний вогонь по противнику.

Козацька артилерія у бою мала другорядне значення. Гарматою, як правило, розпочинали бій.

Козацька розвідка вважалась найкращою в світі. Гетьмани завжди володіли інформацією про чисельність і місцезнаходження ворога. Збором інформації займалися

пластуни та розвідники, що, перевдягнувшись купцями, нерідко потрапляли до ворожого табору.

Козацький флот найбільшого розвитку набув у 1620–1630 рр. за часів гетьманування Петра Конашевича – Сагайдачного. Козацькі кораблі називалися «чайками», які приводилися в рух веслами та вітрилами. Швидкість «чайки» досягала 15 км/год. Човен вмщував 50–70 козаків, кожен з них був озброєний шаблею та двома рушницями. Крім цього на човні знаходилися 4 – 6 легких гармат.

Відкритий бій на морі великими силами козаки намагалися не починати, а підстерігали ворожі кораблі поодиноці, в основному вночі та нападали на них. У бою половина козаків човна вела рушничний вогонь, а друга половина набивала рушниці. Бій закінчували, захоплюючи ворожі кораблі, які потім затоплювали.

Під час національно-визвольної війни українського народу 1648 – 1654 років проти польської шляхти, свого розвитку набув талант полководця Богдана Хмельницького. Уже в перших битвах 1648 року під Жовтими Водами та Корсунем Хмельницький виявляє уміле та завчасне планування операцій і ведення оперативної та тактичної розвідки і доцільне використання місцевості; вміння знайти союзників у тому числі серед противників.

Українські військові формування та участь українців у військових подіях ХХ століття. ЗСУ незалежної України до 2014 року. Нова українська армія 2014-2017; видатні військові лідери українського народу

Перша світова війна

Під час Першої світової війни Україна стала ареною протистояння, що принесло значні людські втрати та руйнування інфраструктури. Це значною мірою вплинуло на створення незалежної української держави та її збройних сил – армії Української Народної Республіки.

Після падіння Російської імперії на українських землях утворилися численні військові формації, в тому числі загони Вільного козацтва, Українська Повстанська Армія батька Махно, а також Червоне козацтво. Останнє стало основою збройних сил УСРР, а згодом – УРСР, що називались Робітничо-селянською червоною армією.

Після розвалу Австро-Угорської імперії на захист Західно-Української Народної Республіки постала Українська Галицька Армія, основу якої склали формування Українських Січових Стрільців.

Друга світова війна

З розгортанням Другої світової війни українці почали творити власні збройні формування. Першим таким можна вважати Карпатську Січ – парамілітарну організацію, яку формують у 1938–1939 рр. українці Закарпаття для захисту власної держави – Карпатської України.

Під час німецько-радянської війни Україна направила до лав Червоної Армії і Військово-морського флоту близько 2,5 мільйона своїх співгромадян. У військах чотирьох Українських фронтів у стройових, переважно піхотних частинах і з'єднаннях, українці становили 60-80% і брали найактивнішу участь у визволенні своєї батьківщини від фашистських загарбників. Було створено 650 винищувальних батальйонів, в яких налічувалося 150 тисяч бійців. У ополчення вступило близько 1,3 млн чоловік. Близько 2,5 млн українців-військових нагороджені орденами і медалями, зокрема звання Героя Радянського Союзу удостоєно 2069 осіб. Серед маршалів і генералів було багато українців за походженням: Кирпонос М. П., Кулик Г. І., Тимошенко С. К., Єременко А. І., Черняхівський І. Д., Малиновський Р. Я., Костенко Ф. Я., Москаленко К. С. та інші.

У 1940 році за дорученням уряду УНР в екзилі Тарас Бульба-Боровець сформував на Поліссі збройну формуацію, яка мала розпочати боротьбу за незалежність України. Це військо дістало назву Поліська Січ та нараховувало до 10 000 бійців. Саме на основі цієї організації сформувалося озброєне крило Організації українських націоналістів – Українська Повстанська Армія (УПА). Датою створення цього війська прийнято вважати 14 жовтня 1942 року, проте сам процес його формування був досить складним та

фактично тривав до 1943–1944 рр. Очолив УПА генерал-хорунжий Роман Шухевич. Після його смерті 5 березня 1950 року (загинув в бою з радянськими каральними частинами) командування повстанцями взяв на себе Василь Кук. Спочатку УПА вела відкриту боротьбу з ворогами, проте з кінця 1940-х перейшла до партизанського підпілля. Останній бій УПА відбувся 14 квітня 1960 року на Тернопільщині.

Радянський період

В 1956 році військові частини, дислоковані на території УРСР, брали участь в операції «Вихор» в Угорщині. Серед інших, радянським військам в Будапешті протистояли колишні члени УПА в еміграції, з яких було створено кілька батальйонів добровольців. Вони обороняли мости через Дунай, більшість із них загинула. У 1968 році з'єднання 38-ї та 13-ї (з 1999 – 13 армійський корпус) армій СРСР, дислокованих на території УРСР, брали участь в операції «Дунай» у Чехословаччині.

Понад 160 тисяч українців воювали в складі обмеженого контингенту радянських військ в Афганістані, з яких 3 360 загинули, в тому числі 80 вважаються зниклими безвісти або тими, що потрапили в полон, понад 8 тисяч осіб були поранені чи контужені, з них 3 560 стали інвалідами.

Окрім цього, багато військових боролися з наслідками аварії на Чорнобильській АЕС, зокрема 12 інженерний полк за видатні заслуги у ліквідації катастрофи був нагороджений вимпелом Міністра оборони СРСР «За військову доблесть»

Період незалежної України

Після проголошення 24 серпня 1991 року незалежності України, вона успадкувала від СРСР одне з найпотужніших угруповань військ у Європі, оснащене ядерною зброєю та відносно сучасними зразками озброєння та військової техніки.

24 серпня 1991 року Верховна Рада України ухвалила рішення про взяття під свою юрисдикцію усіх розташованих на українських теренах військових формувань Збройних сил колишнього СРСР, та про створення одного з ключових відомств – Міністерства оборони України. Отже, під юрисдикцію України перейшли: 14 мотострілецьких, 4 танкові, 3 артилерійські дивізії та 8 артилерійських бригад (9 293 танки і 11 346 бойових машин), бригада спецпризначення, 9 бригад ППО, 7 полків бойових вертольотів, три повітряні армії (близько 1 500 бойових літаків) і окрема армія ППО. Стратегічні ядерні сили, дислоковані на території України, мали 1272 міжконтинентальних балістичних ракет, а також близько 2 500 одиниць тактичної ядерної зброї. На час проголошення Україною незалежності чисельність військ в Україні нараховувала близько 980 тисяч осіб.

Створення національних Збройних сил характеризувалося одночасним формуванням правової основи діяльності Збройних сил, реорганізацією структур, створенням відповідних систем управління й забезпечення та інших елементів, необхідних для їх функціонування. Крім того, становлення Збройних сил України супроводжувалося значним скороченням військових структур, чисельності особового складу, кількості озброєнь та військової техніки.

В основу процесу створення власного війська були закладені політичні рішення керівництва України стосовно без'ядерного і позаблокового статусу держави. При цьому враховувалися також обмеження, пов'язані з ратифікацією договору «Про звичайні збройні сили в Європі» та виконанням Ташкентської угоди 1992 року, якою встановлювалися не тільки максимальні рівні озброєння для кожної держави колишнього СРСР, а й для так званого «флангового району». В Україні до нього входили Миколаївська, Херсонська, Запорізька області та Автономна Республіка Крим.

У стислі терміни Верховною Радою України був прийнятий пакет законодавчих актів стосовно воєнної сфери: Концепція оборони і будівництва Збройних Сил України, постанова № 1658-ХІІ від 11 жовтня 1991 року «Про Раду оборони України», Закони України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», Воєнна доктрина України тощо. На ті ж роки припадає й реалізація ядерного роззброєння України. Воно є однією із найзначніших історичних подій, оскільки вперше в історії людства держава добровільно відмовилася від володіння ядерною зброєю. На 1 червня 1996 року на території України не залишилося жодного ядерного боезаряду або боеприпасу.

Нова українська армія 2014-2017рр.

Механізовані війська. На даний момент Україна має в своєму розпорядженні 11 механізованих бригад (14, 24, 28, 30, 33, 53, 54, 60, 72, 92 і 93), крім того формується ще 3 бригади (15, 61 і 63); 3 гірничо-піхотних бригади (10, 62 і 128); 4 мотопіхотних бригади (56, 57, 58, 59).

Танкові війська. Україна має в своєму розпорядженні 3 танкові бригади (1, 5 і 17); 6 окремих танкових батальйонів. Крім того, на стадії формування 2 танкових бригад (3 і 14).

Ракетні війська і артилерія. В своєму складі ВСУ мають 19 ОРБр; 7 артилерійських бригад (26, 27, 40, 43, 44, 45 і 55), з них 27-я реактивна артилерія, 26 і 43 самохідна, інші буксировані; 2 полки реактивної артилерії (15 і 107). 40 ОАБр створена для блокування кордону з Кримом.

Армійська авіація. У складі ЗСУ 4 бригади армійської авіації (11, 12, 16, 18). Крім того, є база зберігання на Львівщині з великою кількістю корпусів, є виробництво власних двигунів і ракетного вертолітного озброєння.

Авіація. В структурі ЗСУ є 6 бригад тактичної авіації (7, 40, 114, 204, 299, 831), 39-я окрема ескадрилья, 203-я навчальна бригада тактичної авіації і 383-й полк БПЛА. Крім того, є три бригади транспортної авіації (15, 25, 456) Бази зберігання в невеликих кількостях містять СУ-27 і МіГ-29, які при відсутності виробництва і двигунів потихеньку зникають. Морська авіація взагалі відсутня.

Сили спеціальних операцій. До складу ССО з бойових частин входять 2 полки спеціального призначення (3 і 8), 73-й МЦСО і 140-й ЦСпН. Сюди ж можна віднести 10-й Окремий Загін спеціального призначення ГУР МО України, 36 ОБрМП, 137 ОБатМП, 801 окремий загін боротьби з підводними диверсійними силами та засобами і 6 окремих рот розвідки (54, 74, 129, 130, 131, 136).

Високомобільні війська. У своєму складі мають 1 повітряно-десантну бригаду (25), 5 десантно-штурмових (45, 46, 79, 80 і 95), 2 аеромобільних бригади (81 і 82). 82-я бригада готується для блокування кордону з Кримом.

Воєнно-морські сили. Проти Республік Україна може протиставити 1 середній десантний корабель, 1 десантний катер і 6 артилерійських катерів спеціальної побудови.

Нова зброя і техніка українського виробництва

Бронетехніка і артилерія. Деякі зразки озброєнь і техніки, що з'явилися в 2014-2015 роках в армії і Нацгвардії, були розроблені досить давно. Причому вони експортувалися за кордон, а в Україні не використовувалися. Це, наприклад, – бронетранспортер БТР-3, який був створений ще в 2000 році міжнародним консорціумом, куди входило Харківське конструкторське бюро з машинобудування (ХКБМ) ім. Морозова. Так, БТР-3Е1, що має бойовий модуль "Штурм-М", куди входять 30-мм автоматичне знаряддя, 30-мм автоматичний гранатомет, 7,62-мм кулемет і протитанковий ракетний комплекс (ПТРК) "Бар'єр", з 2010 року поставляється в Таїланд. І лише в травні 2014-го 32 БТР-3Е1, які, згідно з контрактом, також призначалися для Таїланду, були передані в розпорядження Нацгвардії. А 6 грудня 2014 "трійку" почали отримувати і Збройні сили.

У БТР-4 "Буцефал" і бронемашини "Дозор-Б" – схожа доля. "Четвірку" ХКБМ ім. Морозова почало розробляти в 2002 році за власною ініціативою, і в 2009 році був укладений контракт на поставку 420 бронетранспортерів БТР-4Е в Ірак. Ця модифікація "Буцефала" була оснащена бойовим модулем "Парус", який за своїм складом схожий на модуль "Штурм". На озброєння ЗСУ "Буцефал" був прийнятий в 2012 році в "іракської" модифікації, але у військах не з'являвся аж до початку війни. У березня 2014 перший БТР-4Е були передані бійцям Нацгвардії, а в травні того ж року 154 "Буцефала" замовило Міноборони. В армію БТР-4 почали надходити з 6 грудня 2015 року.

Втім, вітчизняний ВПК зумів запропонувати і досить нові зразки техніки. Насамперед це бронеавтомобілі "Спартан", "Кугуар" і "Шрек": вони виготовлені за

ліцензією канадської компанії Streit Group і випускаються на кременчуцькому заводі КрАЗ.

Влітку 2015 року "Укроборонпром" повідомив, що армія отримає нові реактивні системи залпового вогню (РСЗВ) "Бастіон-1" і "Бастіон-2", що представляють собою модифікацію старої радянської РСЗВ "Град". На відміну від "Граду", українські "Бастіони" розміщені на шасі автомобіля КрАЗ. При цьому колісна база "Бастіону-2" дозволяє розміщувати додатковий боскомплект в кількості 40 реактивних снарядів, що прискорює час перезарядки з 7 до 2 хвилин. Нашим конструкторам також вдалося вдвічі підвищити максимальну дальність ведення вогню "Бастіону" у порівнянні з "Градом" – до 40 км.

Українські підприємства в 2014 році активно взялися за переозброєння військових частин армії і Нацгвардії. Приміром, гвардійці торік почали отримувати штурмові гвинтівки Форт-221 і Форт-224, виготовлені на вінницькому підприємстві "Форт". Обидва вироби являють собою аналог ізраїльської штурмової гвинтівки Tavor. На відміну від звичного нам калаша, вони виконані за системою "булл-пап", що дозволяє тримати зброю однією рукою.

Крім того, київський завод "Маяк" поставляє у війська снайперські гвинтівки VPR-308 і VPR-338. Перша має калібр 7,62 мм, масу 7 кг і прицільну дальність до 900 метрів. Другий варіант – важче і потужніше: калібр її становить 8,6 мм, а вага – близько 10 кг. Ця гвинтівка здатна вражати цілі на відстані до 1500 метрів, включаючи навіть літаки і вертольоти, що знаходяться на стоянці.

Не дочекавшись поставок американських ПТРК Javelin, український ВПК почав постачати війська високоточною зброєю. Мова йде про ПТРК "Стugna-П". Він був прийнятий на озброєння ще в 2011 році, але масовий випуск почався тільки в 2015 році. На відміну від Javelin, з якого можна стріляти з плеча, "Стugna-П" встановлюється на триногу і має додаткове обладнання, збільшує його вагу. Тобто управлятися з Javelin простіше. Але експортна вартість одного Javelin може доходити до \$250 тис., а ще близько \$100 тис. коштує кожен постріл до нього. А ракета в українській "Стugna-П" коштує в п'ять разів дешевше. Крім того, дальність стрільби "Стugna-П" майже вдвічі більше, ніж у Javelin – до 5 км.

Зазначимо, що 4 жовтня ЗСУ та Нацгвардія отримали мобільний варіант ПТРК "Стugna-П", встановлений на квадроцикл: так, екіпаж з двох чоловік може перевозити також три або чотири протитанкові ракети. Втім, українські підприємства цілком здатні виробляти і сучасний ПТРК, що дозволяє стріляти з плеча, як і Javelin – ПТРК "Корсар". Але необхідності його використання в ЗСУ поки не бачать.

Невеликою кількістю представлені "концепт-кари" – у вигляді плаваючих бронетранспортерів "Варан" і "Тритон". А запорізьке підприємство "Мотор-Січ" виробляє модернізовані вертольоти Мі-8 і Мі-2, які оснащені установками для ведення вогню некерованими реактивними снарядами. Крім некерованих ракет, Мі-8 може бути оснащений і ПТРК "Бар'єр".

В 2016 році в армію почав надходити новітній український танк БМ "Оплот" з системою управління вогнем, удосконаленою за стандартами НАТО. Цей танк був прийнятий на озброєння в 2009 році, але в українську армію так і не потрапив: подібно бронетранспортерів БТР-3Е1, цей танк поставляється в Таїланд.

Армія в 2015 році отримала і нові протитанкові комплекси «Скіф», здатні знищити будь-яку бронетехніку на дистанції до 5-5,5 кілометрів.